отримує завдання, і вважає, що діє в інтересах українського державного органу. Такий поділ не замінює кримінально-правову кваліфікацію, але дає змогу точніше встановлювати зміст умислу та межі відповідальності.

Отже, сучасна дистанційна модель диверсійно-терористичної діяльності характеризується не лише територіальною віддаленістю організатора від виконавця, а й інформаційною фрагментацією операції. Організатор здатний визначати не тільки те, що має зробити залучена особа, але й те, що вона повинна думати про власну роль, замовника та кінцеву мету дій. Тому встановлення механізму залучення, змісту комунікації з вербувальником, обсягу отриманих інструкцій та уявлення виконавця про мету завдання має бути невід'ємною складовою належної кримінально-правової оцінки. Водночас правова політика має поєднувати кримінально-правове реагування з раннім виявленням каналів вербування, інформуванням населення про способи маніпуляції та профілактичною роботою з найбільш уразливими групами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний кодекс України : Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III : чинна редакція від 18.09.2026 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2341-14.

2. У двох регіонах держави Нацполіція та СБУ затримали агентів ФСБ за підпали автомобілів військових. Національна поліція України. 21.01.2026. URL: https://npu.gov.ua/news/u-dvokh-rehionakh-derzhavy-natspolitsiia.

3. СБУ застерігає: у 2026 році РФ масово намагається вербувати українців «під чужим прапором». Служба безпеки України. 03.07.2026. URL: https://ssu.gov.ua/novyny/sbu

4. СБУ запобігла ще одному теракту на Київщині, який спецслужби РФ готували «під чужим прапором». Служба безпеки України. 15.09.2026. URL: https://ssu.gov.ua/novyny/sbu

5. Айдинян А. В. До питання правил кваліфікації фактичної помилки за проєктом нового Кримінального кодексу України (в редакції станом на 22.05.2023). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. Т. 2. Вип. 79. С. 131–136. DOI: 10.24144/2307-3322.2023.79.2.20.

Король Ю., здобувач
Науковий керівник: Юрій Гуцуляк,
доктор філософії (PhD) в галузі Право,
Львівський державний університет внутрішніх справ

ДИСТАНЦІЙНЕ КРИМІНАЛЬНЕ ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Воєнний стан в Україні створив нові умови для здійснення кримінального провадження, які пов'язані з безпековими ризиками та обмеженнями. Застосування дистанційного формату стало одним із способів забезпечення його безперервності.

Нормативну основу дистанційного кримінального провадження становлять положення КПК України, зокрема ст. 232 та ст. 336, а також особливості його здійснення в умовах воєнного стану, визначені ст. 615 КПК України [1].

Зміст зазначених норм свідчить, що дистанційне кримінальне провадження охоплює проведення слідчих (розшукових) дій на досудовому розслідуванні (ст. 232 КПК України) та участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції (ст. 336 КПК України). Також ч. 5 ст. 336 передбачає можливість участі у судовому засіданні поза межами приміщення суду з використанням власних технічних засобів та кваліфікованого електронного підпису.

Такий підхід відповідає європейським стандартам права на справедливий суд. Дослідницька служба Верховної Ради України встановила, що участь у судовому провадженні в режимі

відеоконференції забезпечує право особи на доступ до правосуддя, яке випливає, зокрема, зі ст. 6 § 1 Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод [2].

Реалізація наведених законодавчих положень в умовах воєнного стану потребувала додаткового організаційного врегулювання. Можливість використання учасниками кримінального провадження власних технічних засобів для дистанційної участі в судових засіданнях уперше була передбачена рекомендаціями Ради суддів України, а згодом отримала нормативне закріплення в одному з її рішень [3; 4]. Такий підхід був підтриманий і Верховним Судом, який окремо наголосив на необхідності забезпечення процесуальних прав учасників [5]. Надані рекомендації швидко знайшли практичне застосування, що зумовило активне використання платформ EasyCon, Zoom та інших сервісів відеозв'язку [6].

У правозастосовній практиці відзначається, що дистанційний формат впливає не лише на технічну організацію судових засідань, а й на реалізацію окремих процесуальних гарантій. Насамперед це стосується ідентифікації учасників, оскільки відсутність безпосередньої перевірки документів ускладнює встановлення особи. Проблемним залишається також забезпечення умов для повноцінного допиту та конфіденційності спілкування між стороною захисту й обвинуваченим. Крім того, у дистанційному форматі складніше гарантувати відсутність стороннього впливу на учасників процесу та належний рівень підготовки до участі в засіданні. У сукупності це свідчить, що дистанційна участь, незважаючи на практичну доцільність, не завжди забезпечує повну реалізацію процесуальних прав учасників кримінального провадження [7].

Оцінюючи наведені проблемні аспекти, науковці наголошують, що запровадження особливого режиму дистанційної участі не може розглядатися як загальне правило і допускається лише за умови об'єктивної неможливості застосування звичайної процедури. Такий підхід поширюється і на положення ст. 615 КПК України. Особливий порядок досудового розслідування та судового розгляду може застосовуватися лише за наявності визначених процесуальних і територіальних умов. Зокрема, це стосується відсутності доступу до ЄРДР або ЄСІТС, а також неможливості виконання слідчим суддею окремих повноважень. У наукових колах тривають дискусії щодо територіальних меж дії такого режиму в умовах воєнного стану: частина дослідників підтримує його поширення на всю територію України, тоді як інші наголошують на необхідності врахування реальної безпекової ситуації у конкретному регіоні [8, с. 193-194].

Отже, дистанційне кримінальне провадження в умовах воєнного стану є вимушеним інструментом забезпечення безперервності кримінальної юстиції. Його ефективність визначається дотриманням встановлених процесуальних умов та необхідністю збереження балансу між оперативністю провадження і гарантіями прав його учасників.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI : станом на 1 квіт. 2026 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws (дата звернення: 18.05.2026).

2. Парламентське дослідження щодо окремих аспектів судового провадження в режимі відеоконференції та повноважень органів адвокатського самоврядування : [опубліковано 12.08.2024]. *Дослідницька служба Верховної Ради України.* URL: https://lnk.ua/tfFIAnJQS (дата звернення: 18.05.2026).

3. Рекомендації роботи судів в умовах воєнного стану : [публікація від 02.03.2022]. *Рада суддів України.* URL: https://lnk.ua/uOAERnVCR (дата звернення: 18.05.2026).

4. Рішення Ради суддів України від 05.08.2022 № 23. *Верховна Рада України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0023414-22#Text (дата звернення: 18.05.2026).

5. Щодо окремих питань здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : лист Верховного суду України від 03.03.2022 № 1/0/2-22. *LIGA 360.* URL: https://ips.ligazakon.net/document/VSS00820?an=1 (дата звернення: 18.05.2026).

6. Бєлоцька І. Дистанційне провадження у кримінальному процесі як юридична адаптація до воєнних умов : [публікація від 10.06.2025]. *Юридична газета.* URL: https://lnk.ua/hxnGQYQwV (дата звернення: 18.05.2026).

7. Глушко І., Моісєєва А. Дистанційне кримінальне провадження під час воєнного стану : [публікація від 29.06.2022]. *Golaw.* URL: https://lnk.ua/hVgrFgJu0 (дата звернення: 18.05.2026).

8. Застрожнікова К. С. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану: теоретико-практичний вимір. *Право і суспільство.* 2025. № 3. Т. 2. С. 186–194. DOI: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.3.2.26 (дата звернення: 18.05.2026).

Корчевська Альона Петрівна, здобувач
Науковий керівник: Шведова Г.Л.
кандидат юридичних наук, доцент,
Державний торговельно-економічний університет,

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗА СТ. 111-1 КК УКРАЇНИ

В умовах збройної агресії Російської Федерації проти України питання відповідальності за колабораційну діяльність має значення і для захисту національної безпеки, і для правильного правозастосування. Законом України від 03.03.2022 року Кримінальний кодекс України було доповнено статтею 111-1 «Колабораційна діяльність» [1]. Ця норма охоплює різні форми поведінки та передбачає відповідальність за різні форми співпраці з державою-агресором та окупаційною адміністрацією [2].

На практиці найбільше складнощів виникає саме з кваліфікацією правового статусу особи. Особливо коли людина залишилася на окупованій території і змушена була якось жити й працювати. У таких ситуаціях важливо не обмежуватися формальним фактом працевлаштування, а з'ясувати: яку посаду вона обіймала, які реальні повноваження мала і чи дійсно її рішення було добровільним?

Склад правопорушення за ст. 111-1 КК України передбачає різні форми протиправного діяння залежно від характеру посади. Ч. 2 цієї норми стосується посад, які не передбачають організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських функцій. Ч. 5 – уже тих посад, де такі функції є. Окремо ч. 7 виділяє зайняття посад у незаконних судових або правоохоронних органах [2]. Тому назви посади самої по собі недостатньо. Потрібно встановити правовий статус органу та реальний зміст повноважень особи. Для розмежування ч. 2 і 5 має значення, чи могла людина керувати іншими працівниками, організовувати роботу, розпоряджатися майном? Водночас навіть відсутність керівних функцій не завжди виключає відповідальність – якщо посада була в незаконному правоохоронному чи судовому органі, може застосовуватися ч. 7.

Цікавим у цьому плані є правова позиція Верховного Суду у справі № 953/7182/23. Особа добровільно зайняла посаду поліцейського патрульно-постової служби в незаконному правоохоронному органі й фактично охороняла його будівлю. Захист намагався довести, що це був лише замах, бо людина не виконувала повноцінних функцій поліцейського. Суд, однак, зазначив: злочин є закінченим уже з моменту зайняття посади, коли особа почала виконувати хоча б певні обов'язки для забезпечення функціонування цього органу [3]. Цей приклад добре показує, що оцінювати потрібно не лише повсякденну роботу, а й сам факт входження до структури незаконного органу. Разом з тим такий підхід не можна автоматично поширювати на будь-яку охорону приміщень на окупованій території. Кожен випадок потребує доведення саме тих ознак, які вимагає відповідна частина ст. 111-1.

Не менш складним є питання добровільності. У згаданих формах зайняття посад закон прямо вимагає, щоб дії були добровільними. Але умови окупації часто суттєво звужують свободу вибору. Погрози, небезпека для близьких, психологічний тиск – усе це потребує